UPAD 2014

1. ULUSLARARASI KENTSEL PLANLAMA-MİMARLIK-TASARIM KONGRESİ | 8-11 MAYIS
1st INTERNATIONAL URBAN PLANNING-ARCHITECTURE-DESIGN CONGRESS | MAY | 8-11 th

KENTSEL DÖNÜŞÜM | URBAN TRANSFORMATION

EKONOMİK, SOSYAL VE FİZİKSEL YÖNÜ | ECONOMIC, SOCIAL AND PHYSICAL ASPECTS

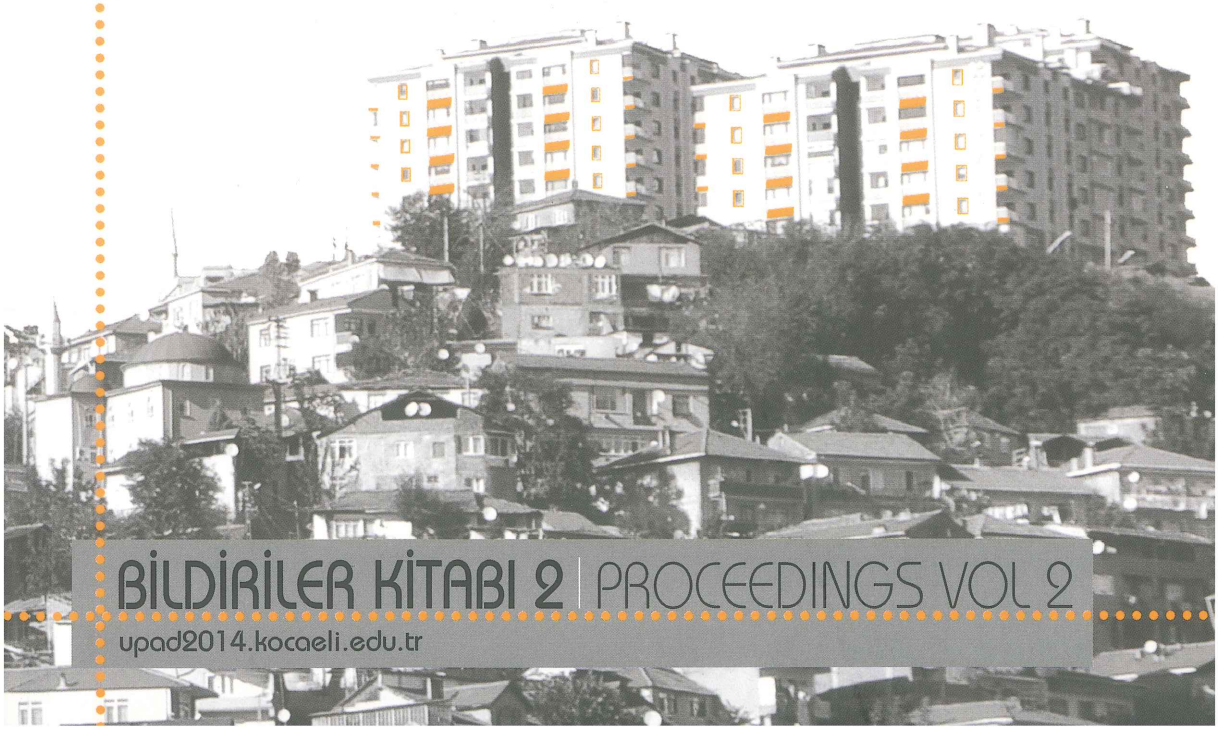

BİLDİRİLER KİTABI 2 | PROCEEDINGS VOL 2

upad2014.kocaeli.edu.tr

UPAD 2014

1. ULUSLARARASI KENTSEL PLANLAMA-MİMARLIK-TASARIM KONGRESİ
1st INTERNATIONAL URBAN PLANNING-ARCHITECTURE-DESIGN CONGRESS

KENTSEL DÖNÜŞÜM | URBAN TRANSFORMATION

EKONOMİK, SOSYAL VE FİZİKSEL YÖNÜ | ECONOMIC, SOCIAL AND PHYSICAL ASPECTS

BİLDİRİLER KİTABI 2 | PROCEEDINGS VOL.2

1.Uluslararası Kentsel Planlama-Mimarlık-Tasarım Kongresi
8-11 Mayıs 2014, Kocaeli, Türkiye
Kocaeli Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi
1st International Urban Planning-Architecture-Design Congress
May 8-11 2014, Kocaeli, Turkey
Kocaeli University, Faculty of Architecture and Design

Kentsel Dönüşüm:
Ekonomik, Sosyal ve Fiziksel Yönü
Urban Transformation:
Economic, Social and Physical Aspects

Editör: Prof. Dr. Nevnihal Erdoğan
Editor : Prof. Dr. Nevnihal Erdoğan

Kitap Tasarımı: Yrd. Doç. Dr. Mehtap Özbayraktar, Araş. Gör. Seda Kaplan, Araş. Gör. Senem Müştak, Araş. Gör. Meltem Ezel Çırpı, Araş. Gör. İrem Uslu Öztürk, Araş. Gör. Büşra Özaydın Çat
Book Design: Assist. Prof. Dr. Mehtap Özbayraktar, Res. Assist. Seda Kaplan, Res. Assist. Senem Müştak, Res. Assist. Meltem Ezel Çırpı, Res. Assist. İrem Uslu Öztürk, Res. Assist. Büşra Özaydın Çat

Kapak Fotoğrafı: Araş. Gör. İrem Uslu Öztürk
Cover Photo: Res. Assist. İrem Uslu Öztürk

ISBN: 978-605-4158-33-1 (Tk./Set)
978-605-4158-35-5

Yayıncı: Kocaeli Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi
Publisher: Kocaeli University, Faculty of Architecture and Design

Basım, Printed by: CNR BASIM / Çınar Tanıtım Matbaacılık Ltd. Şti.
Sanayi Mah. Ömer Türkçakal Bulv. Gökmavi Sok. No: 3 41040
İzmit - Kocaeli / Türkiye Tel.: 0.262.325 56 56
www.cnrbasim.com.tr bilgi@cnrbasim.com.tr

Basım Tarihi ve Yeri: Kasım 2014, Kocaeli, TÜRKİYE
Printed in: November, 2014, Kocaeli, TURKEY

Tüm hakları saklıdır. Editörden yazılı izin alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.
All rights reserved. No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, copying and recording or otherwise without the prior permission of the editor.

İÇİNDEKİLER | CONTENTS

ORGANİZASYONEL YAPI | ORGANIZATIONAL STRUCTURE

SUNUŞ | PREFACE

İÇİNDEKİLER | CONTENTS

DAVETLİ KONUŞMACI: BİLDİRİLER | INVITED SPEAKERS: PROCEEDINGS

Kentsel Dönüşüm Üzerine 21
C. Arsal ARISAL

Türkiye'de Kentsel Dönüşüm Gereği ve Deprem Gerekçesi 31
Murat BALAMİR

Kocaeli'de Kentsel Dönüşüm Gerçeği 41
Nevzat DOĞAN

Yeni Planlama Yaklaşımı ve Kentsel Dönüşüm 43
A. Faruk GÖKSU

Future Vision of Urban Design in Central Tokyo -Transformation of Minato City, Tokyo 55
Keimi HARADA

Madrid Historic Urban Development 67
Pilar Cristina IZQUIERDO GRACIA

Unraveling the Complexity of the Metropolitan Economy 73
Geoffrey J.D. HEWINGS

Kentsel Dönüşümde Konsept ve Kimlik Sorunu 95
Ayhan Ufuk KINIK, Pervin KINIK

Kentsel Dönüşüm Uygulamaları Kapsamında Taşınmaz Değerleme ve Dağıtım Modellemesi 107
Erol KÖKTÜRK

Kurumun Kentsel Dönüşüm Açısından Değerlendirmesi 123
Murat ÖZDAĞ

RE-MIXING THE CITY – Towards Sustainability and Resilience? 127
Manfred SCHRENK

Özel Sektörün Kentsel Dönüşüme Katkıları 141
Seyhan SERİMER,

Türkiye'nin Uyguladığı Kentsel Dönüşüm Yaklaşımını Değerlendirmek 151
İlhan TEKELİ

Kentsel Dönüşüm ve Sürdürülebilirlik 165
Tülay Esin TIKANSAK

Kocaeli İlinde Kentsel Dönüşüm Uygulamarıve Yaşanan Problemler 175
Mithat Bora BULUT

Kentsel Dönüşüme Yeni Yaklaşımlar: Dilovası Bölgesi 185
Ayhan ZEYTİNOĞLU

KATILIMCI: BİLDİRİLER | PARTICIPANTS: PROCEEDINGS

Kent Çeperindeki Konut Mahallelerinde Sürdürülebilir Toplulukların Değerlendirilmesi 193
Melda AÇMAZ ÖZDEN, Müge AKKAR ERCAN

Kocaeli İlinin "Ulaşım" Açısından Planlanması ve Tasarlanması 207
Tahir AKMAN

Urban Design, Urban Housing Design &Sustainability :Interrelated Values &Concept 211
Hamzah Salman ALMAMOORİ

Sınır Kentlerde Dönüşüm'ün Tartışılması 229
Selin ARABULAN, Hatice KIRAN ÇAKIR, Damla ATİK

İstiklal Caddesinin (Beyoğlu) Yayalaştırılmasının Çevresindeki Arazi Fiyatlarının ve İşlevlerin Dönüşümüne Etkisi 245
Kerem ARSLANLI, Vedia DÖKMECi, İ. Hakan KOLCU

6306 Sayılı "Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun" Uygulamaları 261
Mehmet Ersan AYTAÇ, Taner TOKSÖZ

Kentsel Dönüşümden Ne Anlıyoruz? Türkiye ve Hollanda Örnekleri Üzerinden Bir Tartışma 277
Gülnur BALLİCE, Ebru BENGİSU, Sevinç ALKAN KORKMAZ

Bilişim Vadilerinin Mekânın Fonksiyonel Değişimindeki Rolü; Muallimköy Teknoloji Geliştirme Bölgesi Önerisi 291
Cem BAYRAK, Candan Umut ÖZDEN, Hülya YORULMAZ,
Hale GÜLBAZ, Fatma AVŞAR,

Rezidansların Üretim Süreçlerinin Gelişimi ve Pazarlama Süreci İlişkisinin "Vazo Kule" Örneği Üzerinden İrdelenmesi 307
Devran BENGÜ

Türkiye'de Konut Sunum Biçimlerinin Gelişimi ve Bir Konut Sunum Biçimi Olarak 'Kentsel Dönüşüm'ün "Vadi İstanbul" Örneği Üzerinden İrdelenmesi 323
Devran BENGÜ

The Position of Informing Design and Graphic Design Applications In Internal and External Places 339
Ekrem Çetin BİGAT

Mekânsal Çeşitlilik Açısından Kentin Sorgulanması 349
Melih BİRİK

60'lı Yıllardan Günümüze İstanbul Boğaz Geçişi Sorunsalı ve Kentin Plansız Büyümesi Üzerine Notlar 363
Yılmaz BÜKTEL

Kent Kültürü – El Sanatları İlişkisi 377
Mine CAN

Sürdürülebilir Kentsel Koruma Kavramının Ankara Hamamönü Örneği Üzerinden Değerlendirilmesi 385
Tülay CANITEZ, Funda AŞUT, İlker Salih CANITEZ

Bir Yol Hikâyesi: Kamusal Alan Planlamasında Kentsel Tasarım ve Kent Yönetiminin Araç ve Amaçlarını Tartışmak 401
Duygu CİHANGER

Kent Meydanı Yapay Aydınlatma Kriterleri 417
S.Ahmet ÇAĞLAYAN, Özgü ÖZTURAN, Didem ERTEN BİLGİÇ

Galata'da İstanbul Liman Kenti Okuması 427
A. Selay DARĞA, Fatma ERKÖK

Yaşanılmış Mekânların İşlevsel Dönüşümü: Hereke Sümerbank Lojmanları Örneği 445
Deniz DEMİRARSLAN, Özgür ALGAN, Nilgün ÇAĞLAR

Yapılı Çevrede Kendiliğinden Oluşumlar: Kocaeli İli İzmit İlçe Örneği 457
Sibel DEMİRARSLAN, Oğuz DEMİRARSLAN, Deniz DEMİRARSLAN

Edirne (Türkiye)'deki Büyük Sinagog Yapılar Grubunun Koruma Açısından Mimari Önemi 471
Ayşe DURUKAN KOPUZ, Ömür SEPETÇİ

Sustainable Transportation in Historical City Centers of Turkey 485
Elifnaz DURUSOY

Endüstri Alanlarının Dönüşümü; İstanbul'da Yeni Zorluklar 499
Tansel ERBİL, A.Erdem ERBAS

From Distopia to Utopia: Kocaeli 515
Nevnihal ERDOĞAN, Hikmet Temel AKARSU, Büşra ÖZAYDIN ÇAT

İnsan Merkezli Tasarım ve Mimaride Ahşap Malzeme Seçiminin Gerekliliği 529
Hamdi ERGÜL

Kentsel Yaşam Kalitesi Bağlamında Meydanların Kullanıcı Odaklı Ele Alınışı ve Kocaeli Bekirdere Üçyol Meydanı 539
Didem ERTEN BİLGİÇ, Özgü ÖZTURAN, S.Ahmet ÇAĞLAYAN

Tarihi Kentlerde Cephe Sağlıklaştırma Çalışmaları: Mardin Örneği 555
Alidost ERTUĞRUL, Hakan YILDIZ,

Kent Estetik Kurulları Kavramı ve Kırklareli'nin Kentsel Kalitesinin Artırılmasına Olası Etkileri 569
Aysun EYÜBOĞLU ERŞEN

Cumhuriyet'in Başkenti Ankara'da Kamusal Mekan Olarak Sinema Yapıları 585
H.Metin FELEKOĞLU, Hakan SAĞLAM

Tasarım ve Kültür Kavramının Günümüz İç Mekân Oluşumuna Etkisi 597
Müge GÖKER

Halkın Yerel Yönetimler ve Kentsel Dönüşüm Üzerine Görüşleri: Kadıköy Örneği 605
H.Burçin HENDEN ŞOLT

Belediye Kanunu'nun Mikro Ölçekte Etkileri 615
Gülcan İNER

VOL II

TOKİ'siz Bir Dönüşümün Tahayyülü: Şanlıurfa Kültür- Eksenli Dönüşebilir mi? 645
F. Nihan KAHYA, Evrim TÖRE

Tarihi Alanlarda Canlandırma: Edirne/Karaağaç Örneği 663
Semiha KARTAL, Esma MIHLAYANLAR, Selin ARABULAN

Urban Scene of Islamic Cities in Ottoman Miniatures: The Case of Matrakçı Nasuh 679
Hassan Haj KASIM, Ahmed Yaareb TOHALA

Tarihi Antalya Kalesinde Kent Surlarının Mekânsal Dönüşümü 693
Kemal Reha KAVAS, İbrahim BAKIR

Transformation Process of an Old Port Area into New Central District in İzmir Metropolitan City 709
Merve KAYA, Ferhan GEZİCİ KORTEN

Sürdürülebilir Kent Planlamasında Tarihi Konut Alanlarının Ekolojik Yaklaşımlar Yönünden Değerlendirilmesi: Kosova-Gilan Kenti Örneği 723
Pınar KISA OVALI, Hatice KIRAN ÇAKIR, Allma DUBOVA

Mülkiyet, Gayrimenkul ve Kentsel Dönüşüm Etkileşiminde Mimari Tasarım Süreçlerinin İncelenmesi: Kocaeli Örneği 739
Ersan KOÇ, Hürkan TOPUZ

Türkiye'nin Biyolojik Çeşitliliğe Sahip Koruma Alanlarındaki Sürdürülebilir Kış Turizmi Potansiyeli ve Kar Sporları Bağlamında Kocaeli-Kartepe, Sivas-Yıldız Dağı, Erzurum-Palandöken 753
A. Cumhur KOCALAR

Dönüşüm Yaşanan Tarihi Kent Merkezlerinde Arazi Kullanımını Etkileyen Faktörlerin Analizi: Sultanahmet ve Çevresi Örneği 773
İ. Hakan KOLCU, Vedia DÖKMECİ

Kentsel Dönüşüm Sürecinde "Kentsel Afet Risk Yönetimi"ne Dair Kocaeli-Gölcük- Değirmendere Beldesi Üzerinden Disiplinlerarası Bir Yaklaşım 791
Elif Yeşim KÖSTEN, Ahmet Kıvanç KUTLUCA, İsmail Talih GÜVEN, Duygu ÖZTEKİN, Kevser DAĞDELEN, Hamdullah LİVAOĞLU, Tahir Serkan IRMAK, Mithat Fırat ÖZER

PÉCS Küçük Şehirden Avrupa Kültür Başkenti'ne 807
Gergő Máté KOVÁCS

Kentsel Tasarım Atölyelerinde Plan Ve Proje Diyalektiği: "Gölcük Vizyon 2023" Deneyimleri 821
Ahmet Kıvanç KUTLUCA, Zeynep Gamze MERT, Ersan KOÇ

Kimliksiz Bir Şehrin Sessiz Çığlıkları 837
Fatma KÜRÜM VAROLGÜNEŞ, Nurtekin ÖZEN

Biyomimetik Şehirler 853
Gülcan MİNSOLMAZ YELER

Gözmerkezci Paradigmanın Sorgulanması: Dokunsal Mimari 869
Pınar ÖKTEM ERKARTAL, Selim ÖKEM,

Alışveriş Merkezlerinin Kentler Üzerindeki Sosyal, Kültürel, Görsel Etkileri ve Bu Bağlamda "Afyon Afıum" Alışveriş Merkezinin Değerlendirilmesi 885
Şerife Ebru OKUYUCU

Evaluation of Location Choicesof Businesses in Urban Transformation: Adapazari Case Study After 1999 Earthquake 901
Ezgi ORHAN

Kentsel Dönüşüm Mimarisinin Toplumsal Dinamikler Üzerindeki Etkisi: Mamak Örneği 921
Şerife ÖZATA

Yerel Kimlik Arayışı: Kocaeli Maşukiye Örneği 933
Mehtap ÖZBAYRAKTAR, Sonay AYYILDIZ, Nilgün ÇAĞLAR, Neslihan T. BAYRAKTAR, Eda ÖLÇER

Constituting an Integrated and Risk-Based Building Supervision Understanding for Practicing Architects in Turkey 949
Ali Tolga ÖZDEN

Yaşanabilir Bölge Doğu Marmara; Kentsel Dönüşüm Bölgesel Rekabette Bir Fırsat mıdır? 971
Candan Umut ÖZDEN, Hülya YORULMAZ, Hale GÜLBAZ, Cem BAYRAK, Fatma AVŞAR

Kentsel Kamusal Alanlarda Değişim: Trabzon Kenti Örneğinde Mekan ve Bellek Bağlamında Değerlendirme 987
Hamiyet ÖZEN

Sosyal Çevre ve Kent Mobilyası Kimliği, İzmit Bekirdere Üçyol Meydanı Örneği 1003
Özgü ÖZTURAN, Didem ERTEN BİLGİÇ, S. Ahmet ÇAĞLAYAN

Yerellikten Küreselleşmeye Alışveriş Kavramının Kentsel Dönüşüme Etkisinin İncelenmesi 1013
Özlem SAĞIROĞLU, Arzu ÖZEN YAVUZ,

Kentsel Donatı Elemanlarının Peyzaj Mimarlığı Açısından İrdelenmesi: Çanakkale Kent Merkezi Örneği 1023
Alper SAĞLIK, Elif SAĞLIK, Abdullah KELKİT

Tekerlekli Sandalye Kullanıcıları İçin Dış Mekân Kullanım Olanakları: Çanakkale Kent Merkezi Örneği 1037
Elif SAĞLIK, Alper SAĞLIK, Abdullah KELKİT,

Mimarlık ve Koruma: Geleneksel Dokularda Yeniden Kullanım, Tokat-Bey Hamam ve Bey Sokak 1053
Emine SAKA AKIN

Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Kentsel ve Mimari Estetik Bağlamında Değerlendirilmesi 1069
Sezen SAVRAN, Ezgi BAY

Visual Impact of Iconic High-Rise Buildings on Urban Aesthetics 1083
Ayşin SEV,Meltem EZEL ÇIRPI

Sürdürülebilir Kentsel Gelişmenin Sağlanması Açısından Kentsel Tarımın Rolü: "İstanbul Metropoliten Alan" Örneği 1101
Behice Bilgi SOLDUK, Azime TEZER

Türkiye'de Kentsel Dönüşümde Merkezi Hükümet Düzeyinde Bir Alternatif Model Önerisi: Ulusal Kentsel Dönüşüm Stratejisi 1121
Savaş Zafer ŞAHİN

Kent Belleğinin Yıkımı ya da Kentsel Dönüşüm(süzlük) 1137
Oya ŞENYURT

Kentsel Dönüşüme Uluslararası Büyük Organizasyonların Katkısı 1153
Meltem TARI ÖZGÜR, Mehmet ÖZGÜR, Erdinç KESKİN

Kent Mobilyasının, Kentsel Dönüşüm ve Kent Kimliğinin Belirlenmesi Sürecindeki Önemi ve Yerel Yönetimlerin Sürece Katkısı 1169
H. Tonguç TOKOL

Nerede Bu Projelerin Dönüştürdükleri? 1181
Sırma Ramazanoğulları TURGUT

Güre Tarihi Dokusunda Yeniden İşlevlendirme 1193
Hatice UÇAR

Adana Tepebağ Kentsel ve Arkeolojik Sit Alanı Koruma Projesi Önerisi 1207
NUR UMAR

Büyükşehir'e Mardin'den Bakmak 1225
Hakan YILDIZ, Nurcan GÜNEŞ

Mimari Cephelerin Kentsel Estetiğe ve Kullanıcı Algısına Etkilerinin İncelenmesi 1235
Dilek ZÜLKADİROĞLU, Evren Burak ENGİNÖZ

Mimarlık ve Koruma: Geleneksel Dokularda Yeniden Kullanım, Tokat-Bey Hamam ve Bey Sokak

Emine SAKA AKIN, Yrd.Doç. Dr.
Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat, TÜRKİYE
eminesaka.akin@gop.edu.tr

Öz: *Uzun yıllardır dünyada ve Türkiye'de kültürel mirasın korunması konusunda çeşitli görüşler tartışılmaktadır. Bu konuda uluslararası düzeyde pek çok girişim gerçekleşmiş, tüzükler, yasalar ve yönetmelikler oluşturulmuştur. Günümüzde kültürel mirasın korunması sadece fiziksel bakım ve onarımdan başka çevresinin kültürü ve içinde yaşayanı ile de bütünleşmiş sürdürülebilir bir koruma anlayışı içinde yapılmasının gerekliliği benimsenmektedir. Türkiye'de 2000'li yıllardan itibaren koruma amaçlı pek çok restorasyon uygulamaları hızlı bir şekilde yapılmaya başlanmıştır. Hızlı restorasyon uygulamaları, her ne kadar olumlu bir gelişme olarak görülse de özellikle küçük kentlerde günümüz çağdaş koruma kuramlarından uzak tek yapı ölçeğinde devam etmektedir. Koruma çalışmaları sadece cephe onarımından öteye gidemeyen Tokat Bey Hamam ve Bey Sokak'ta bulunan geleneksel konut dokusu bu çalışmada örnek olarak ele alınmıştır. Çalışmanın ilk aşamasında geleneksel doku ortaya konulmuştur. İkinci aşamada ise alanın kullanıcıları ile yapılan görüşmelerle bu iki sokağın kültürel, sosyal ve fiziksel alt yapısı tespit edilmiş ve günümüzün değişen ihtiyaçlarına göre geleneksel konut dokularında yapılabilecek koruma ve yeniden kullanım önerileri değerlendirilmiştir.*

Anahtar Kelimeler: Geleneksel Konut, Koruma, Yeniden Kullanım, Kültürel Miras

Abstract: *Various opinions about the preservation of cultural heritage are discussed in Turkey and the world for many decades. In this regard, many initiatives have taken place at international level, statutes, laws and regulations have been created. Today, cultural heritage preservation means other than just physical maintenance, but adopting integrated and sustainable protection of its environment with culture and people living in it. Many restoration applications for protection has been started quickly in Turkey since the 2000s. Rapid restoration practices, although seen as a positive development, especially in smaller cities far from the contemporary theory of conservation, is still continuing to be done in single building scale. The traditional housing pattern in Bey Hamam and Bey Streets of Tokat City where conservation efforts cannot go further than just slap façade repairs was taken as the case in this study. In the first phase of the study traditional texture are disclosed. In the second phase, cultural, social and physical infrastructure of the field were identified through interviews with users of these two streets and the possible conservation and re-use proposals that can be made in textures of traditional houses according to the changing needs of today's were evaluated.*

Keywords: Traditional House, Conservation, Re-Use, Cultural Heritage

1.Giriş

Geleneksel dokuların korunması gerekliliği ilk kez 1964 yılında Venedik Tüzüğü ile gündeme gelmiştir. Böylece kültürel mirası koruma kavramı tek yapı koruma ölçeğinden çıkarak kentsel ölçeğe taşınmıştır. Ancak kültürel mirası koruma kapsamının kentsel ölçeğe taşınması miras alanlarının korunmasını çok boyutlu ve karmaşık hale getirmiştir. Hızla gelişen ve değişen dünyada hızlı kentleşmenin getirdiği çevresel olumsuzluklar, sosyal ve fonksiyonel dönüşüm gibi nedenler tarihi çevrenin özgün kimliğinin korunması kadar içinde yaşayanı ile birlikte korunmasını da önemli hale getirmiştir. (Enlil, 1992). Kültürel mirasın korunmasında karşılaşılan bu sorunların ancak bütünleşik bir koruma anlayışı ile çözülebileceği Avrupa Konseyi'nin 1975 yılını Dünya Mimari Miras Yılı ilan etmesi ve ardından yayınlanan Amsterdam Bildirgesi ile ortaya konulmuştur. Bu bildirge ile bütünleşik korumanın, hassas

restorasyon teknikleri ve uygun fonksiyon seçiminin yanı sıra sosyal dokuyu dikkate alan yaklaşımlar ile mümkün olacağının altı çizilmekte, fiziksel çevrenin içinde yaşayanı ile birlikte korunmasına özen gösterilmesi gerektiği belirtilmektedir (Aksoy vd., 2012). Kültürel mirası koruma konusu 1980'li yıllara gelindiğinde küreselleşmenin etkisi ile tarihi kentleri tehdit altına alan bir sürece girmiştir. Hızlı kentleşme ve küreselleşme tarihsel-kültürel değerlerin hızlı yok oluş sürecini de beraberinde getirmiştir (Kiper, 2006). Gayrimenkul odaklı, büyük ölçekli kentsel projeler, altyapı yatırımları ve kent ekonomilerini yeniden canlandırmaya yönelik çabalar, tarihi kentlerin fiziksel peyzajını yeniden önemli değişikliklere uğratmıştır. Ancak, bu piyasa temelli, emlak eksenli ve parçacı girişimler kentlerde istikrarlı, güvenilir ve sürdürülebilir bir miras koruması ve yaşatılması ortamını sağlamaktan uzak kalabilmektedirler (Aksoy vd., 2012).

Tarihi çevre korumanın amacı tarihi yerleşmeyi yok olmaktan kurtarmak, kültür mirasını günümüz yaşam koşulları ile bütünleştirmektir. Eski bir kentte yaşayanları çağdaş yaşamın olanaklarından yararlandırmak, tarihi mekânları, yapıları günümüz yaşam şekline, gereksinimlerine uyarlamak gerekir (Ahunbay, 2004). Bu uyarlama günümüz ihtiyaçlarının gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneklerinin de engellenmeden karşılanmasına hizmet edecek şekilde sürdürülebilirlik ilkesi ile yapılmalıdır (Brundtland, 1987). Kentler ancak, geçmişten geleceğe uzanan tarihsel sürekliliklerini sağlayarak kültürel miraslarını koruyabilirler (Kiper, 2006). Kentlerin yenilenmesinde bir kimlik bilincinden yola çıkan Güvenç (1974), ilk ve temel ilkenin; kentin varlığını, kimliğini, geçmişten geleceğe bir süreklilik olarak algılamak ve kavramak olduğunu ifade etmektedir. Kentlerin kimliğini oluşturan ve kentsel belleğin gelişmesini sağlayan bu tarihi alanlar, kent tarihinin tanıkları olan yapıları ve mekânları içermektedir. Bu yapıların ve mekânların yaşadığı köhneme sürecini engellemek ve söz konusu alanların yeniden kentsel hayata kazandırılmasını sağlamak amacıyla farklı disiplinlerin katılımı ile bütüncül yaklaşımlar kullanılmalıdır (Çahantimur vd., 2012).

Tarihsel yapıların korunması ve yeniden kullanımlarında karşılaşılan problemlerin başında kültürel değişim kavramı ile mekânsal ve sosyal sürekliliğin sağlanması gelmektedir (Eroğlu vd., 2006). Değişen ve gelişen dünyada neyin korunacağı, neyin gelişmesinin beklendiği çok farklı durumlarda farklı şekillerde yorumlanabilmektedir (Yürekli vd., 2007). Bu nedenle günümüzde kültürel mirasın korunmasının çok boyutlu bir hale gelmesi ve kent merkezlerinde bulunan tarihi alanların artan önemi süreklilik arz eden etkin koruma için "alan yönetimi" gibi kavramları da gündeme getirmiştir. Kaynaklar üzerindeki baskıları azaltacak ve bütün çevrenin daha iyi algılanmasını sağlayacak ve çevresel kaliteyi yükseltecek planlama önlemlerinin bir bileşkesi olan alan yönetimi alanın nasıl yönetileceği konusunda yöneticilere ve diğer ilgililere rehberlik eden bir araçtır. Kentsel çevrenin ve tarihsel alanların yönetimi hem yörede yaşayanların, hem ziyaretçilerin ihtiyaçlarına, hem mirasa ve hem de miras kullanıcısının/sahibinin isteklerine yanıt verebilecek bir

organizasyonel süreci içermek zorundadır. Yönetim planı tanımlarının birleştiği ortak nokta, yönetim planının, alanın özelliklerini ve yönetim hedeflerini ortaya koyan bir rehber olduğu ve hazırlanıp, tamamlanıp uygulanan bir plan olmadığı, sürekli revize edilen bir süreç olarak görüldüğüdür. Devam eden bir süreç olarak tanımlanan yönetim planı, kesinlikle durağan olmadığı gibi değişen koşullara ve hedeflere de uyum sağlayabilmelidir (Ayrancı vd., 2009).

Yaşam şeklinin değişiminin konuta yansımaları çok keskin olduğundan özellikle değişen ve gelişen dünyada konutun korunması belki de en zor olanıdır (Yürekli, 2007). Türkiye'de hemen hemen her kentte geleneksel konutları görmek mümkündür. Bu konutların oluşturduğu geleneksel dokular ticaret ve turizmi gelişmiş büyük kentlerde farklı işlevlerle kullanılmasını mümkün kılmaktadır. Konut dışında başka işlevlerde kullanılan bu konutlar ticari bir değer kazandığından sahipleri tarafından bakımları yapılarak korunup yaşatılmaktadır. Ancak ticaret ve turizmin çok canlı olmadığı küçük kentlerde farklı işlev verilemeyen ya da restorasyonu yapılamayan bu geleneksel konutların günümüz ihtiyaçlarına cevap verememesi, restorasyonlarının sahipleri tarafından yapılamaması ucuz fiyatlarla geliri daha düşük insanlara satılmasına, kiralanmasına ya da boş kalmasına sebep olmaktadır. Bu sürecin böyle devam etmesi yapısal açıdan yıkılma tehdidi altında bulunan geleneksel konutların yok olmasını hızlandırmaktadır. Küçük kentlerde kullanıcısı tarafından restorasyonu yapılamayan geleneksel konutlar yerel yönetimler ya da Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından sadece geleneksel doku arz eden alanlarda genellikle sokak sağlıklaştırma çalışmaları yapılarak korunmaya çalışılmaktadır. Bu sağlıklaştırma çalışmaları da maliyetleri düşürmek amacıyla çoğu zaman sadece yapı cephelerini kapsayan restorasyon çalışmaları olarak yapılmaktadır (Kurtar, 2012). Yapısal sorunlara çözüm getiremeyen bu çalışmalar süreklilik arz etmeyen geçici çözümler olarak karşımıza çıkmakta ve günümüz çağdaş koruma pratiklerinden de oldukça uzaktır.

Anadolu'da pek çok kentte olduğu gibi Tokat kent merkezinde de yer alan tarihi çekirdek şüphesiz anıtsal yapılarının yanı sıra geleneksel yerleşim dokuları ile birlikte bir bütün arz etmektedir. Ancak kentte günümüze kadar yapılan koruma çalışmaları bütünleşik planlama anlayışından uzak tek yapı ölçeğindedir. Geleneksel konutlarda yeniden kullanım sorunsalının irdelendiği bu çalışmada örnek alan seçilen Bey Hamam ve Bey Sokak geleneksel konut dokusunun yanı sıra anıtsal yapıları ile kentin önemli alanlarındandır. Tokat kenti için geleneksel konutların tüm özelliklerinin bu iki sokakta yansıtılması, alanı önemli kılmaktadır. Bu çalışmada alanın mevcut durumu ortaya konulduktan sonra yapılan inceleme, gözlem ve görüşmelerle alanın ve konutların olumlu ya da olumsuz yanları tespit edilerek yeniden kullanım için yapılabilecek önerilerin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

2. Çalışma Alanı

Türkiye'nin Orta Karadeniz Bölgesi'nde bulunan Tokat kenti, kuzeyinde Samsun ve Ordu, güneyinde Sivas ve Yozgat, doğusunda Sivas ve Ordu, batısında Amasya kenti ile çevrilidir. Tokat kenti fiziki yapısının oluşumunda Yeşilırmak ve kollarının önemli etkisi vardır. Zira kent, Kale, Yeşilırmak ve Behzat Deresi'nin kesiştiği alandaki vadiye yayılarak bir yerleşim oluşturmuştur. Behzat Deresi'ne paralel bir aksla güneyden Sivas'a, kuzeyde Yeşilırmak'la birleştiği noktada Yeşilırmak'a paralel bir aksla doğudan Niksar-Ünye'ye, batıdan Amasya'ya bağlanmaktadır (Akın, 2009).

Çalışma alanı Bey Hamam ve Bey Sokak, Tokat kenti sınırları içinde Behzat Deresi'nin doğusunda yer almaktadır. Bey Sokak Behzat Deresi'ne paralel olan Behzat Yolu'nu dik kesen bir konumla doğuya doğru yükselmektedir. Bağlandığı noktada Tokat Saat Kulesi, tarihi Behzat Cami Bey Sokak'ta Mevlevihane, Muslu Ağa Konağı, tarihi Yolbaşı Cami ve Mevlana Hamamı bulunmaktadır. Bey Hamam Sokak ise Bey Sokak'a bağlanarak bir bütün oluşturmaktadır. Araştırma alanı 2. derece kentsel sit alanı içerisinde bulunmaktadır. Tokat kentinin tarihi çekirdeğinde yer alan 19. Yüzyıl'a (Çal, 1986) ait konutları ile kentin önemli alanlarındandır (Şekil 1).

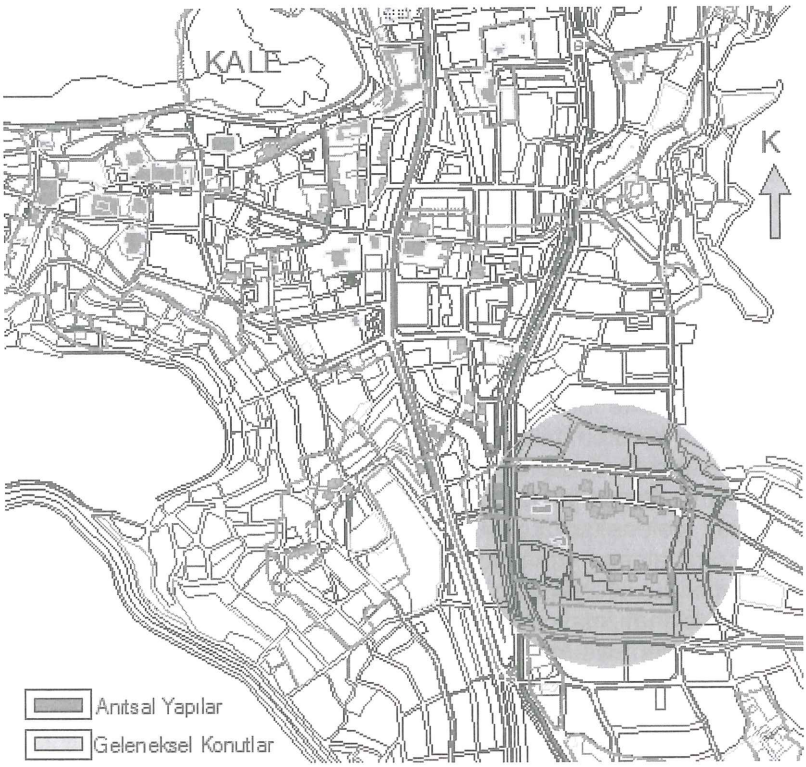

Şekil 1: Tokat kent haritası ve çalışma alanı (Tokat Belediyesi'nden (2006) işlenerek)

Zengin bir kültürel mirasa sahip olan Tokat'ta, kültürel mirasın korunup günümüze kadar gelmesine katkı sağlayan ilk koruma hareketi 1981 yılında Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu (G.E.E.A.Y.K.)'nun kararı ile belirlenen koruma alanları ve tescil sürecidir. Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu (T.K.T.V.Y.) 1984 yılında sit alanlarının ve yapılanma koşullarının belirlendiği kararları almış, aynı tarihte 181 yapı, taşınmaz kültür varlığı olarak tescil etmiştir. 1990-1992 tarihlerinde gerçekleştirilen Çerçeve (Koruma) İmar Planı, planlama alanı için ana kararlar üreten bir plan niteliğinde olup plan kapsamında özel proje alanları önerilmiştir. Bu proje alanları, kamu yararına gerçekleştirilecek işlerin öncelikle ele alınması ve 1/500, 1/200 ölçekli projelerin hazırlanması gereken alanlardır (Aksulu, 1999). Kentte tescilli olarak bugün 131 konut bulunmakla beraber tescili yapılmamış birçok özgün geleneksel konutta bulunmaktadır. Çalışma alanı içinde Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu tarafından 1984 yılında tescillenen 34 ve 2011 yılında tescillenen 1 konut bulunmaktadır. Ticaret alanları dışında kalan çalışma alanında 1987 yılında Bey Sokak'ta ve 2009 yılında Bey Hamam Sokak'ta sokak sağlıklaştırma çalışması yapılmıştır. Konutların sadece çatıları onarılmış, ön cepheleri sıvanmış ve bu cephede bozulan ahşap kısımlar yenilenmiş yapısal sorunlar ve iç mekânla ilgili herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

3. Çalışma Yöntemi

Seçilen alan ile ilgili ilk olarak literatür çalışması yapılarak daha önceki çalışmalara ulaşılmış, kurumlarla görüşülerek alanda yapılan rölöve ve onarım çalışmaları ile ilgili bilgiler elde edilmiştir. Daha sonra alan çalışması ile mevcut durum incelemesi yapılarak korunacak değerler saptanmıştır. Alanda bulunan konutlar fotoğraflarla ve rölöveleri çıkartılarak belgelenmiştir. Alan çalışması sırasında konutların yapısal özellikleri ve bozulmalar yerinde tespit edilmiştir. Yapıların ısıtma sistemleri, yangın güvenliği, trafik gibi fiziki şartları incelenmiştir. Bütün bu bilgiler doğrultusunda alanla ilgili mevcut durum ortaya konulmuştur.

Çalışmanın son aşamasında alanda 18 yaş üzeri 25 kullanıcı ile cinsiyet ayrımı yapılmadan görüşmeler yapılarak konutların kullanımları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu görüşmelerle bu alanda yaşayanların eğitim durumları, gelir seviyeleri, konutların mülkiyetleri, kullanım sorunları ve ihtiyaçları tespit edilmiştir.

4. Bey Hamam ve Bey Sokak

4.1. Yerleşim

Konutların yerleşimi arazinin topoğrafik yapısına ve mülkiyetine göre organik bir şekilde biçimlenmiştir. Doğuya doğru % 6-7 eğimle yükselen sokakların sınır çizgilerini tanımlayan konutlar çoğunlukla yan yana diziler şeklinde konumlanmaktadırlar (Şekil 2,3). Bu nedenle ön cephe sokak sınırı üzerindedir ve giriş sadece bu cepheden sağlanmaktadır. 30 örnekte giriş sokak üzerinden yapılmaktadır. Bu evlerin bahçeleri arkada

bulunmakta ve bahçeye çıkış evden sağlanmaktadır (Akın vd., 2010). Sadece 5 konut bahçe içine serbest yerleşmiş olup giriş bahçeden sağlanmaktadır. Bahçeler evlerin önemli bir parçasıdır ve hemen hemen her konutun farklı büyüklükte ve farklı fonksiyonlarda bahçeleri bulunmaktadır.

Sokakların her iki kenarına yerleşmiş konutların otopark alanları mevcut değildir. % 90'ı dar gelirli kullanıcıların pek çoğunun arabası olmadığından günümüzde bu bir sorun olarak karşımıza çıkmamaktadır. Ancak korumaya yönelik yapılacak herhangi bir planlamada bu göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca bitişik nizamda bir araya gelen ahşap ve kerpiç yapıların yangına karşı hiçbir önlemleri yoktur. Tespit edilebilen 2 yangın bitişik binalara da sıçrayarak zarar vermiştir.

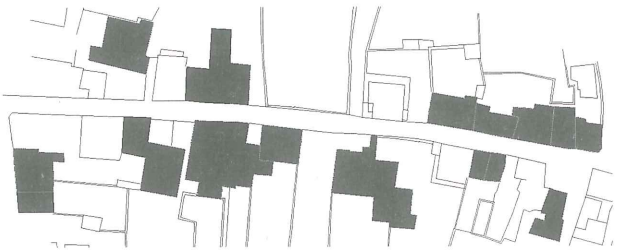

Şekil 2: Konutların sokak üzerindeki yerleşimleri

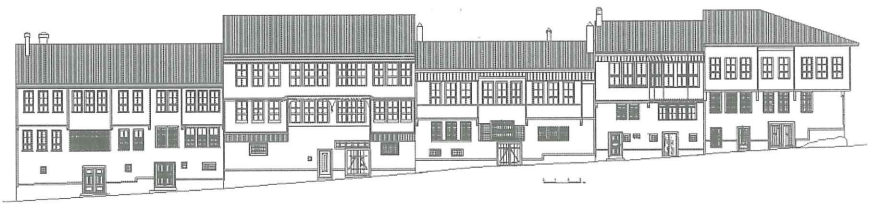

Şekil 3: Konutların sokak üzerindeki cephe görünümleri

4.2. Plan Özellikleri

Tokat Geleneksel Konutları mimari ve yapım özellikleri bakımından klasik Türk Evi karakterini taşımaktadır. Eldem'in (1968) yapmış olduğu plan tipolojisine göre bu alanda bulunan geleneksel konutlarda üç ana plan tipi belirlenmiştir (Çal 1988).

1. İkiyüzlü iç sofalı plan tipi:

2. Üç tarafı odalı dış sofalı plan tipi

3. Dış ve köşe sofalı plan tipi

İçine girilebilen 29 örnekten 14'ü ikiyüzlü iç sofalı, 3'ü üç tarafı odalı dış sofalı ve 12'si dış ve köşe sofalıdır (Tablo 1). Genellikle doğrudan sokaktan giriş yapılan zemin katlar hizmet alanlarıdır ve taşlık, iş evi, odunluk ve depo gibi mekânlara ayrılmıştır. İş evlerinde genellikle çeşme,

büyük ve küçük ocaklıklar bulunmaktadır. Taşlıktan aynı zamanda arka bahçeye çıkış bulunmaktadır. Plan tipleri zemin katlardan okunamamaktadır. Üst kat ise yaşama mekânları olarak kullanılmakta ve plan tipleri bu katlardan okunabilmektedir. Birçok konutta görülen ara katlar zemin ve birinci katlar arasındadır. Kışları daha kolay ısıtılması için tavanı diğer katlara göre daha basık yapılmıştır (Çal, 1988.) Tuvaletler yine zemin katta ya da ara katın bir köşesinde yer almaktadır. Yıkanma işlemi üst katlardaki odalarda yer alan gömme dolapların içinde bazen de zemin katta görülmüştür (Akın vd. 2010).

Tablo 1. Konutların plan tipi dağılımı

	Birinci Kat Planı	Örnek Sayısı
İkiyüzlü iç sofalı plan tipi	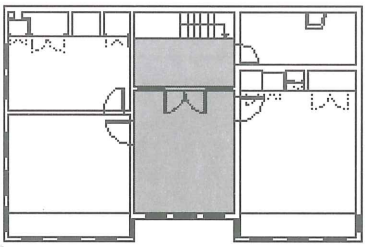	14
Dış ve köşe sofalı plan tipi	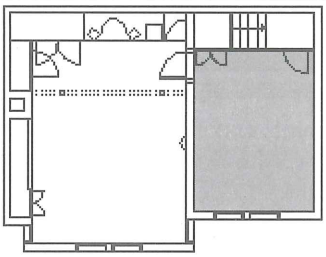	12
Üç tarafı odalı dış sofalı plan tipi	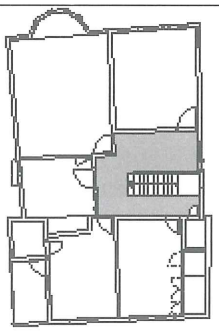	3

4.3. Cephe Özellikleri

Cephe özellikleri kat sayısı, kat ayrımı, çıkma tipleri, pencereler, dış kapılar bakımından karakteristik özellikler taşımaktadır. 15 konut zemin+ara kat+birinci kat, 15 konut zemin+birinci kat, 2 konut zemin+birinci+ikinci kat ve 3 konut bodrum+zemin+ara kat+birinci kata sahiptir. Katlar arasında ve köşe kenarlarında ahşap bantlarla ayrımlar yapılmıştır. Çıkma değişik şekillerde her konutta mevcuttur. Çıkmalar sokak cephesinin en belirgin ve özellikli elemanlarıdır ve çeşitlilik göstermektedir (Foto 1). Bu çıkmalar üç şekilde sınıflandırılabilir (Akın vd., 2010), (Tablo 2).

1. Giriş üstü çıkmalar

2. Giriş üstü çıkmasız, girişin her iki kenarında çıkma

3. Sokağa taşmalar şeklinde serbest çıkmalar

Foto 1: Geleneksel konutlarda değişik şekillerde çıkmalar

Konutların pencereleri boyut bakımından ½ oranında ahşaptır. Bu pencerelerin bazı örneklerde önlerinde kafes, çiçeklik gibi elemanlarının olduğu görülmüştür. Dış kapıları ahşap malzemeden yapılı olup oldukça sadedirler. Kapılar üzerinde tokmaklar mevcuttur. Ancak pek çoğu günümüze ulaşamamıştır.

Alanda bulunan konutların dış cephe elemanları çok değişmiş değildir. Sadece 4 konutta pencere boyutları değiştirilerek yeni pencereler yapılmıştır. Bey Hamam ve Bey Sokak'ta ön cephelerde yapılan sokak sağlıklaştırma çalışmaları uygun restorasyon tekniklerine sahip değildir. Bu nedenle de 4 kullanıcı konutunun dış cephesini onartmamıştır. Pencere doğrama detayları iyi yapılmadığından ısı kaybına neden olmaktadır. Ayrıca kışın soğuk iklime sahip Tokat kentinde günümüzde kullanılan çift cam bu konutlarda kullanılmamıştır. Ayrıca dış cepheye yapılan sıvanın orijinal (tatlı kireç) olmadığı 3 kullanıcı tarafından belirtilmiştir. Tamamen ön cephe makyajı olarak yapılan bu koruma çalışmasında görünmeyen arka cepheler bu konutların gerçek durumunu oldukça net olarak göstermektedir (Foto 2).

Tablo 2. Konutların çıkma şekilleri

	Ön Cephe	Örnek Sayısı
Giriş üstü çıkmalar	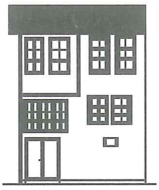	5
Giriş üstü çıkmasız, girişin her iki kenarında çıkma	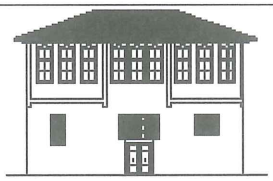	7
Sokağa taşmalar şeklinde serbest çıkmalar	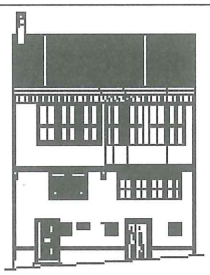	23

Foto 2: Konutların arka cepheleri

4.4. İç Mekân Karakteristikleri

Dışa kapalı ve sade cepheli konutların iç mekânları oldukça gösterişlidir (Akın vd., 2013). Bu konutların içinde mevcut olan odalarda sedir, gömme dolaplar, ocak, şerbetlik ve lambalıklar gibi sabit donatı elemanları mevcuttur. Birçok evde oldukça gösterişli şerbetlik, lambalık ve tavan süslemeleri görülmüştür (Foto 3). Bu sabit donatı elemanları günümüzde kullanılmamaktadır. Bakımları yapılmayan bu elemanların alçı ve ahşap kısımları oldukça kötü durumdadır.

Foto 3: Kötü durumdaki iç mekânlar

4.5. Konutların Yapısal Durumları

Temel duvarları dışında diğer duvarları ahşap ve kerpiç olan bu konutların çıkmaları bağdadi tekniği ile yapılmıştır. Zemin katlarda sofaların zemini genellikle taş veya tuğla olmakla beraber ara döşemeler ahşap kirişlidir ve taban döşemeleri ahşap kaplıdır (Akok, 1958). Çok uzun ömürlü olmayan bu malzemelerin bakımı geleneksel konutlar tescil edildikten günümüze kadar yapısal olarak bir onarım görmemişlerdir. Tescil tarihinden önce de yapısal onarım geçirdiklerine dair bir bilgi yoktur. İnşa edildikten beri onarım görmeyen bu konutların bazılarında kullanıcıları tarafından destekleme şeklinde geçici önlemler alınmıştır. Kullanılmayan 6 konutta ciddi yapısal sorunlar bulunmaktadır. (Şekil) Yangın geçiren iki konut yıkılmak üzeredir. Kullanılan diğer konutlarında ahşap döşemeleri ve merdivenleri deformasyona uğramış ve ahşap malzemeleri oldukça bozulmuştur. Özellikle kullanılmayan ve yarısı kullanılan 16 konutun yıkılma süreci hızlı bir şekilde devam etmektedir.

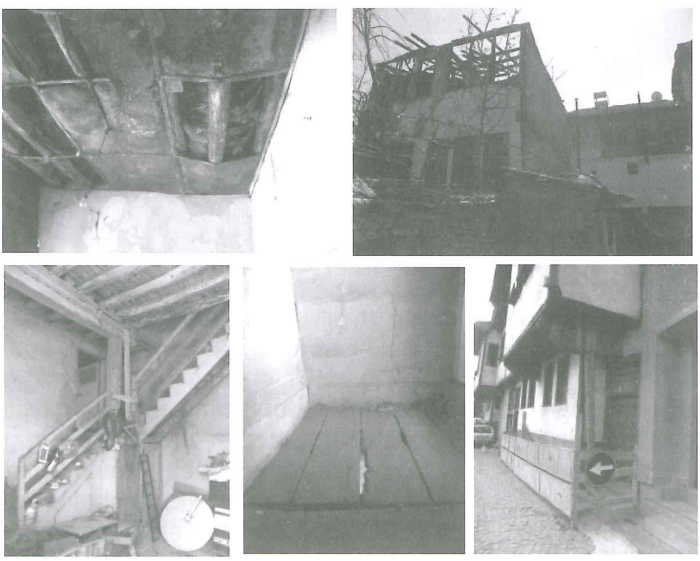

Foto 4: Yapısal olarak kötü durumdaki konutlar

4.6. Konutların Kullanımları

Yapılan görüşme sonrasında 25 kullanıcının 3'ü (%12) yüksekokul, 10'u ilkokul (%40), 5'i ortaokul (%20) ve 7'si (%28) hiç eğitim almamış kullanıcılardan oluşmaktadır. Kullanıcıların gelir seviyeleri 8'i (%32) emekli maaşı, 5'i (%20) 1500 TL ve üstü, 2'si (%8) 700TL.'den az ve 10'u (%40) asgari ücret ile geçinmektedir.

Alanda bulunan 35 konutun 19'u kullanılmakta, 13'ü boş ve 3'ünün yarısı (diğer yarısı boş) kullanılmaktadır. Kullanılan 19 konutun 7'si ev sahibi ve kiracı ile birlikte (3 konutun ev sahibi yılın belli bir süresinde), 12 konutta ise tek aile (11'i ev sahibi, 2'si kiracı) tarafından kullanılmaktadır. Çok kez el değiştiren bu konutların çoğu boş ve kiracılar tarafından kullanılmalarından dolayı konutların mülkiyet bilgilerinde kesin bilgiye ulaşılamamıştır. İçinde yaşayanlardan edinilen bilgilere göre 2 konut kamu mülkiyetinde, 9 konut özgün kullanıcısında ve 13 konut satın alınarak kullanılmaktadır.

Konutların kullanımları ile ilgili en büyük sorunun yapıların günümüz yaşam şartlarına uymaması olarak karşımıza çıkmaktadır. Görüşmeler sonucunda tespit edilebilen sorunların başında çekirdek aileye uygun olmayan büyük konutlarda mekânların bazen gerektiğinden büyük bazen de küçük olması gelmektedir. Konutların tek bir aile için oldukça büyük olmaları ya da birkaç kişiye miras kalması ya konutun bir kısmının kiraya verilmesine ya da bazı kısımların boş kalmasına sebep olmaktadır. Bu da yapıların içlerinde eklentilere ya da değişikliklere neden olmaktadır. Özellikle ıslak hacimlerin konut içindeki yerleşimleri kullanımda yeni düzenlemeleri gerektirmektedir. Çünkü alan çalışması sırasında en çok gözlenen değişikliklere ve düzenlemelere ıslak hacimlerde rastlanmıştır. Eski ocaklar kapatılıp yeni mutfak dolap ve tezgâhları yapılmış, dolaplar içindeki banyolar kullanılmayıp konutların içinde bölmeler yapılarak banyo mekânı oluşturulmuş ve çoğunlukla zemin katta olan tuvaletler de üst katlara eklenmiştir (Foto 5). Çok katlı geleneksel konutların merdivenlerinin dik olması kullanımda zorluk yaratmaktadır. Büyük konutların temizlik ve bakımlarının da hem zahmetli hem de masraflı olması ayrı bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Foto 5: Kullanılmayan boş odalar, zemin katlar ve ekleme yapılmış bir ıslak hacim

Günümüzde kullanılan 19 konutun 7'sinde zemin katlar atıl durumdadır. Planlamada 15 konutta eklentiler ve bölünmelerle değişiklikler yapıldığı görülmüştür. Sofaların bölünmesi, mutfak, banyo, wc eklentisi gibi değişikliklerin yanı sıra evin bir kısmını kiraya verebilmek için yapılan bölünmeler de planlamalarını değiştirmiştir. Bir konutun girişinde bulunan galeri boşluğuna döşeme atılarak eklenti bir oda yapılmıştır. 3 konutun içi tamamen yıkılarak yeniden yapılmıştır.

5. Değerlendirme

Kentin geleneksel kimliğini yansıtan Bey Hamam ve Bey Sokak'ta 1984 yılında yapılan tescil işlemi ve ardından 1990-1992 tarihlerindeki Çerçeve (Koruma) İmar Planı da amacına ulaşamayarak sonuçsuz kalmıştır. Tokat kentinde son dönemlerde yapılan iyileştirme çalışmaları ve planlamalar kapsamında yerel yönetimlerin bu bağlamda yapılar arasında fiziki ve işlevsel bağı güçlendirici çalışma ve planlama uygulamaları olmadığı saptanmıştır (Akın vd., 2013). Yaşayanı ve yaşam kültürü ile birlikte bütünleşik bir koruma anlayışından uzak sadece günü kurtaran sokak sağlıklaştırma çalışmaları ile bu alanın korunması mümkün değildir. Bu alanın korunmasında aşağıda belirlenen mevcut fiziksel sorunların eğitim ve gelir seviyesi düşük olan kullanıcıları tarafından da aşılmasının mümkün olmayacağı görülmektedir.

- Yapısal güvenlik (döşeme, duvarların yıkılması)
- Yapıların boş bırakılmaları
- Yapıların iç mekânlarındaki ekleme ve değişiklikler
- Islak hacimlerin sağlıksız oluşu
- İç mekânlarda bulunan süslemeli elemanların zarar görmesi
- Yapıların sokağa bakmayan yüzlerinde cephe bozulmaları
- Yangın önlemlerinin olmayışı
- Trafik ve otopark sorunu
- Mülkiyet problemlerinin çözülmesi
- Yeni yapılaşma

Bu fiziksel sorunların aşılması için Kültür Bakanlığı tarafından proje ve uygulama için Taşınmaz Kültür Varlıkları yardımları yapılmaktadır. Kent merkezinde 2007'de 1 konutla başlayan bu süreçte 2013'e gelindiğinde 9 konuta (5'i çalışma alanı içinde) uygulama ve 3 konuta (1'i çalışma alanı içinde) proje teşviki verilmiştir. Bu yardımların etkin kullanımı için eğitim düzeyi düşük olan geleneksel konut kullanıcılarına yerel yönetimlerin yönlendirme ve bilinçlendirme yapmaları önemlidir. Uzun yıllardır kimliklerini bünyelerinde barındırarak günümüze gelebilen bu konutların ayakta kalabilmeleri için çok yeterli olmasa da bu imkânların yerinde ve zamanında kullanılarak en kısa zamanda yapısal önlemlerinin alınması gerekmektedir.

6. Sonuçlar ve Öneriler

Türkiye'de hemen her yörede mevcut olan geleneksel konut stoku oldukça önemli bir sayı teşkil etmektedir. Bu stokun sağlıklı bir şekilde kent yaşamına katılması gerekmektedir. 1970-1980'li yıllarda yapılan tescil işlemleri bu sorunu aşamamış hatta daha da zor bir sürece sokmuştur. Bu nedenle günümüz yaşam şekline uymayan bu konutlar çoğunlukla el değiştirmiş (düşük fiyatlarla satılarak) ya da boşaltılmıştır. Çalışma alanı Bey Hamam ve Bey Sokak'ta görüldüğü gibi geleneksel konutların korunmaları uygulamaya yönelik bir *yerel yönetim sorunu* olmalıdır (Madran, 2009). Tarihi kentlerdeki koruma plan ve projelerinin yapılması, uygulanması ve denetlenmesi sırasında yerel yönetimler merkezi yönetimden daha çok sorumludur. Çözümün yerel ölçekte olması korumayı olumlu yönde etkileyecektir (Çelik vd., 2009). Yerel yönetimler kentlerinin kültürel mirasını korumaya yönelik alan yönetimi planlarını en kısa zamanda oluşturup, yönetim planlarını değişen koşullara ve hedeflere göre belirlemeleri gerekmektedir. Korumada istenilen hedeflere ulaşmak için sürekli bakımı sağlayacak kaynak sorunlarını çözümleyecek önlemler alınmalıdır (Ahunbay, 2004). Bu önlemler alınırken korunacak alanların sadece fiziksel ve doğal alt yapılarının belirlenmesi ile değil aynı zamanda sosyo-kültürel alt yapılarının da belirlenerek sürdürülebilir bir koruma anlayışı oluşturulmalıdır (Çahantimur, 2008). Ancak, Türkiye'de genellikle çoğu yerel yönetimler gibi Tokat'ta da geleneksel dokuların korunmasına ve yeniden kullanımına tek yapı ölçeğinde fiziksel olarak restorasyon odaklı bakılmakta ve restorasyonu sonrası turizmde kullanılacak (gelir getiren) araçlar olarak görülmektedirler. Yerel yönetimler bu geleneksel dokuların yeniden kullanımı için yapacakları dönüşümlerde kendi yöre insanını, kültürünü, alanını bütün düşünmeden, turizm potansiyelini hesaplamadan ve ihtiyaçlarını belirlemeden yapacakları dönüşümler sonrasında çok ciddi sorunlarla karşılaşacak ve amacına ulaşamayacaktır. Oysaki böyle kentsel alanlarda koruma çok boyutlu olarak gerçekleşmelidir. Bu alanda yapılacak her türlü koruma çalışması Tokat kentinin sosyo-kültürel alt yapısını göz önüne alan bütünleşik bir planlama anlayışı ile disiplinler arası bir müdahaleyi gerekli kılmaktadır. Bu nedenle bu alanda yapılacak koruma planlaması sürecinde farklı bilim dalından uzman kişiler bir araya gelerek alanın yönetim planını oluşturmalı ve uzun vadede esnek planlama yapılmalıdır.

Yerel yönetimlerce geleneksel dokuların yeniden kullanımına yönelik disiplinler arası yapılacak planlamalarda;

- Kentin sosyo-kültürel alt yapısı tespiti edilmeli
- Kentin ihtiyaçları göz önüne alınarak alana uygun işlev verilmeli
- Korumanın ne için ve kim için yapıldığı belirlenmeli
- Uygun restorasyon teknikleri kullanılmalı
- Sürekli değişen yaşam koşullarına uyum sağlayabilecek (esnek) planlama yapılmalı
- Korunacak alan kent bütününde ele alınmalı
- Yapıların güvenliği sağlanmalı

- Sürekli bakımı sağlayabilecek ekonomik önlemler alınmalı
- Yönetim planları oluşturulmalıdır.

Kentte bu alanda yapılacak yeniden kullanım çalışmalarında yaygın görüş, yapıların restorasyonu yapılarak pansiyon, küçük el sanatları dükkânları ve kafelere dönüştürülmeleridir (Tokat Valiliği, 2010). Türkiye'de birkaç yörede geleneksel dokularda böyle dönüşümler başarılı olmuştur. Bu belki kent için bir seçenek olabilir ama bu dönüşüm için hiçbir alt yapı araştırması yapılmamıştır. Eğer turizm amaçlı kullanılacaksa bu dönüşüm için ilk önce kentin turizm kapasitesi belirlenmelidir. Kentin böyle bir alana ihtiyacı yoksa bu dönüşüm yapılara tekrar zarar verecektir. Çünkü turizm odaklı böyle bir dönüşüm için muhakkak yapılar içinde yeni işleve uygun dönüşümler yapılacaktır. Böyle bir dönüşümde şu anda turizmi çok canlı olmayan kentin uzun vadede turizm planı yapması gerekmektedir. Çünkü turistler sadece bu otelleri kullanmaya gelmeyeceğine göre kentin mevcut diğer turizm alanlarının da canlı tutularak turistin kentte kalması sağlanmalıdır. Eğer turizme yönelik turistin kalmasını sağlayacak turizm hareketliliği sağlanırsa dönüşüm için alan çok iyi analiz edilmelidir.

Ancak giriş bölümünde belirtildiği gibi özellikle 1980 ve 90'lı yıllar uluslararası düzlemde hareketliliği artan sermayeyi, zengin turistleri, kısacası kent ekonomilerini canlandıracak her şeyi çekme çabası içinde geliştirilen "kentleri satma" stratejilerine tanık olmuştur. Kentlerin farklılıkları, tarihsel ve kültürel kimlikleri ön plana çıkarılmaya ve bu alanlardaki köhnemiş yapıların önemli potansiyeller taşıdığı fark edilmeye başlanmıştır. Bu nedenle tarihi kentler turistler için çekici bir "ürün" olarak yeni bir çehre ile turizm pazarına sunuldular. Belki tarihi yapılar rehabilite edildi ya da yeni kullanımlara uyarlanarak yaşatıldı ama kent metalaştıkça, kentin formunu, kimliğini belirlemede pazarın o "görünmez eli" egemen oldu. Kent sakinlerinin gereksinimleri, istekleri geri planda kaldı. Oysaki kent merkezlerinde yaşanan bu hızlı dönüşümün anlamı çalışan sınıfların, en düşük gelirli, en yoksul kesimlerin, göçmenlerin ve işsizlerin merkezin hem kamusal hem de özel alanlarından adeta sürülmeleri, büyük çaplı bir yer değiştirmeye maruz kalmalarıydı (Enlil, 2000). Bu bağlamda günümüzde tarihi çevrenin özgün kimliğinin korunması kadar içinde yaşayanı ile birlikte korunmasının da önemli olduğu koruma anlayışı göz önüne alındığında Anadolu'da turizmi çok gelişmemiş, küçük bir kent olan Tokat'ta bu alanın mevcut kullanım durumları (konut) korunarak alanın kent kültürüne katılımını sağlayabilecek etkinliklerin oluşturulması ve oluşturulacak bu etkinliklerden orada yaşayan insanların faydalanması sağlanarak alanın kent yaşamına dâhil olması daha uygun bir koruma anlayışı olacaktır. Alanda yaşayan insanların bu alandan çıkarılması yerine büyük olan konutlarının bir kısmı uygun restorasyonlarla pansiyona çevrilebilir. Böylece hem kullanıcısının içinde yaşadığı hem de turistlerin kullanabileceği bir alan olarak kullanıcının faydalanması sağlanmış olacaktır. Alanın kent merkezinde bulunması, ticaret alanlarının bu alana girmemiş olması, alanda kamu mülkiyetinde bulunan ve Kuran Kursu

olarak kullanılan büyük bir konak, Mevlevihane, Mevlana Hamamı ve Muslu Ağa Konağı alanın güçlü yönleridir. Kent merkezinde bulunan bu alanda örneğin Mevlevihane'de semazen gösterileri, müzik dinletileri yapılması, hamam kültürü geniş olan kentte Mevlana Hamam'ının da daha etkin kullanılması, büyük konağın kültür evine dönüştürülmesi gibi etkinlikler alanın kent yaşamına katılmasına yardımcı olacaktır. Yine korunacak bu alan kent bütününde ele alınarak yangın, trafik gibi diğer sorunlarının da projelendirmenin ilk aşamasından itibaren düşünülmesi gereken konularıdır.

Referanslar:

Ahunbay, Z. (2004) *Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon*, 3. Baskı, Yapı Yayın-28, İstanbul.

Akın, E.S. (2009) *Tokat Kenti Anıtsal ve Sivil Mimari Örneklerinin Analizi ve Değerlendirmesi*, Basılmamış Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bil. Enst.,Trabzon.

Akın, E.S.; Özen, H. (2010) "Tokat Geleneksel Evlerinin Beyhamam ve Bey Sokak Örneğinde İncelenmesi", *Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:2, 167-182.

Akın, E.S.; Özen, H. (2013) "Tarihi Yapılarda Yeniden Kullanım Sorunları- Tokat Meydan ve Sulu Sokak", *GOÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:8, Sayı:1, 23-48.

Akın, E.S.; Hanoğlu, C. (2013)) "Tokat Geleneksel Konut Mimarisi'nde İç Mekân Alçı Süslemeleri, *Vakıflar Dergisi*, Sayı:40, 163-184.

Akok, M. (1958) "Tokat Şehrinin Eski Evleri", *Yıllık Araştırmalar Dergisi II*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Türk ve İslam Sanatları Tarihi Enstitüsü, Ankara, 129-151.

Aksoy, A.; Enlil, Z.; Ünsal, D.; Pulhan, G.; Dinçer, İ.; Zeren Gülersoy, N.; Ahunbay, Z.; Köksal, G. (2012) *Kültürel Miras Yönetimi*, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını, I. Baskı, Web-Ofset, Eskişehir.

Aksulu, I. (1999) " Kaybolan Bir Mirasın Ardından Tokat Kenti ve Koruma Sorunları, Osmanlı Mimarlığının 7 Yüzyılı 'Uluslar Üstü Bir Miras" Kasım 1999 Uluslararası Yapı Kongresi, *Yapı Endüstri Merkezi Yayınları Bildiriler Kitabı*, , İstanbul, 343-348.

Ayrancı, İ.; Gülersoy, N.Z. (2009) "Tarihi Çevrede Koruma: Yaklaşımlar, Uygulamalar", *Dosya-14, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Yayını*, Ankara, 73-79.

Brundtland Raporu (1987) Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu (World Commission for Environment and Devolepment).

Çahantimur, A.; Sezer, F.; Çakır, H.; Arabulan, S. (2012) "Mekansal Dönüşümün Kentsel Yaşama Etkileri: Edirne/Türkiye Örneği", TMMOB Mimarlar Odası Bursa Şubesi, *24. Uluslar arası Yapı Yaşam Kongresi*, 255-261.

Çahantimur, A. (2008) "Sürdürülebilir Kentsel gelişmeye Sosyokültürel Bir Yaklaşım: Bursa Örneği", *İTÜ Dergisi*, Cilt 7, Sayı 2.

Çal, H. (1986) "Tokat Evleri", *Türk Tarihinde ve Kültüründe Tokat Sempozyumu*, 2-6 Temmuz, Tokat,

Çal, H. (1988) *Tokat Evleri*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları 894, 1.Baskı, Ankara.

Çelik, D.; Yazgan, M.E. (2009) "Kentsel Peyzaj Tasarımı Kapsamında Tarihi Çevre Yenileme Çalışmalarının Araştırılması: Beypazarı Örneği", *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi,* 235-244.

Eldem, S. H. (1968) *Türk Evi Plan Tipleri*, İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atelyesi, 2. Basım, İstanbul.

Enlil, Z. (1992) "Tarihi Bir Çevreyi Yaşatmak: Paris ve Bologna'da Bütüncül Koruma Yaklaşımları" *YTÜ Mimarlık Fakültesi Yayını*, MF ŞBP 92.039/02, 199-204.

Enlil, Z. (2000) "Yeniden İşlevlendirme ve Soylulaştırma: Bir Sınıfsal Proje Olarak Eski Kent Merkezlerinin ve Tarihi Konut Dokusunun Yeniden Ele Geçirilmesi", *Domus*, No:8, 46-49.

Eroğlu, B.; Yaldız, E. (2006) "Kültür Mirasının Sürekliliği İçin Anıtsal Binaların Yeniden Kullanılması Bağlamında Ermenek Tol Medrese", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 345-340.

Güvenç, B. (1974) *İnsan ve Kültür*, İkinci Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Kiper, P. (2006) *Küreselleşme Sürecinde Kentlerin Tarihsel-Kültürel Değerlerinin Korunması; Türkiye- Bodrum Örneği*, Sosyal Araştırmalar Vakfı, İstanbul.

Kurtar, C. (2012) *Kentsel Kültürel Miras Yönetimi ve Rekreasyonla İlişkisi: Ankara Hamamönü Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Ankara.

Madran, E. (2009) "Tarihi Çevrenin Tarihi - Osmanlıdan Günümüze Tarihi Çevre: Tavırlar-Düzenlemeler", *Dosya-14, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Yayını*, Ankara.

S.K.T.V.K.B.K.M.A (2014) Sivas Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Arşivi.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (1984, 2011) Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu, Envanter Kaydı.

Tokat Belediyesi (2006).

Tokat Valilliği (2010) *Tokat İlinin Turizmi ve Ballıca Mağarası*.

Yürekli, H.; Yürekli, F. (2007) *Türk Evi Gözlemler-Yorumlar*, Yem Yayını-111, 2. Baskı, İstanbul.